

Muž a žena v antike

Ryszard Mozgol a Arthur de Gobineau

19. marca 2019 ✚ Cirkev ✚ Muž a žena

Predkladáme čitateľovi dva texty: jeden, mierne idealizujúci antickú spoločnosť a vidiaci v nej mnohé prvky s „protokresťanským“ nádychom a druhý značne deziluzívny. Čitateľ si urobí názor zaiste sám, prípadne siahne po ďalších zdrojoch k téme. Texty sú len úryvkami z rozsiahlejších útvarov.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Ideál ženy v starovekom Ríme

Matka

Columella v prvom storočí písal o tradičnej úlohe rímskej matky za čias republiky: „Všetka starosť o chod domácnosti spočívala na matke, aby otcovia, zanechávajúc za sebou všetky starosti spojené so štátnymi záležitosťami, mohli nájsť odpočinok pri rodinnom krbe.“

Hospodárna a starostlivá manželka, dbajúca o majetok a výchovu potomkov, dodávala svojmu mužovi lesk, podporovala jeho verejnú činnosť a tešila sa všeobecnej úcte. Napriek tomu, že si rímske rodiny ochotne najímali dojky a zverovali výchovu dospelievajúcich detí pedagógom, bolo to považované za niečo, čo odporuje tradícii, či dokonca prirodzenosti.

...

Sila spoločenských a rodinných pút republikánskeho Ríma dávala matke postavenie strážkyne rodinného krbu, ale tiež „krbu“ štátneho. Sila materskej autority sa vtedy skvela na obzore rímskych cností.

Manželka

Keď biskup Tihamér Tóth vysvetľoval význam monogamie, stojaci na strážii rodiny a štátu v západnej civilizácii, s potešením sa zmienil o príklade z bohatej pohanskej tradície, ktorý je „predzvesťou, predtuchou a obrazom istej kresťanskej myšlienky.“

Dvadsať rokov bol Odysseus vzdialený od svojej milovanej ženy Pénélopé. Desať rokov strávil v bojoch a desať rokov trvalo jeho blúdenie, počas ktorého precestoval rôzne kraje a zažil nejedno nebezpečné dobrodružstvo, aby sa nakoniec vrátil domov. Jeho srdce naplňovali obavy. Nepoložila jeho žena, stratiac všetku nádej na jeho návrat, podľa dávneho zvyku hrst hliny na jeho štít, na znamenie smrti? Nevydala sa za iného muža, aby mohla lepšie vládnuť rozľahlému panstvu a udržala ľud v poslušnosti?

Zdroj: commons.wikimedia.org

Ukázalo sa, že Pénélopé po všetky tie roky odmietala množstvo ponúk a venovala všetku silu a čas správe majetku a výchove syna. Odysea po jeho návrate hneď nespoznala a s nedôverou ho podrobila skúške.

„Skutočne jej sláva trvá tisícky rokov“, píše biskup Tóth, „ako prekrásny vzor manželskej vernosti. Aj keď je to len mýtus aj tak slúži ako dôkaz, že ľudstvo už pred narodením Krista tušilo, že s manželstvom hodným človeka je nerozlučne spätá celoživotná vernosť, svätý zväzok uzatvorený medzi jedným mužom a jednou ženou.“ Pre antiku bola Pénélopé krásnym príkladom manželského súladu a šťastia.

...

Napriek tomu, že až kresťanstvo spravilo manželstvo sviatosťou, už v starovekom Grécku a Ríme mu bol prisudzovaný zvláštny význam. Rímske právo vymedzovalo manželstvo ako „coniunctio viri et mulieris vitae consuetudineum retinens“ (spojenie muža a ženy zachovávajúcich nerozlučné spoločenstvo života). Znalec antiky Wolfgang Schuller poukázal, že od druhého storočia pred Kristom nachádzame v helenistických manželských zmluvách stále častejšie do tej doby neznámy vzájomný záväzok k vernosti, dovolávajúci sa božskej moci.

Panna

Výnimočnú úlohu v pohanskom Ríme hral kult bohyně Vesty, o ktorý sa starali virgines vestalis, teda vestálky. Je treba sa zmieniť o tom, že nemali kňazské postavenie, skôr sa jednalo o niečo na spôsob ženského rádu, ktorý sa staral o posvätný oheň symbolizujúci rímsky štát a rodinný krb. ... Tešili sa všeobecnej úcte, pričom aj najmenšie previnenie voči pannám Vesty bolo trestané ako svätokrádež smrťou. ... Podľa Rimanov by strata cti vyvolených panien, ktorých poslaním bolo v čistote strážiť oheň, mala strašné následky pre celý štát. Vierolomné vestálky čakal prísny trest: boli počas dojímavého obradu zaživa pochovávané pri mestských hradbách blízko brány Porta Collinana tzv. Campus sceleratus (poškvrnenom poli).

...

Historici sa zhodujú, že služba vestálok, ktorú vykonávali nepretržite takmer tisíc rokov, prispievala k väčšej úcte a ochrane rodiny zo strany štátu a prepožičiavala rímskej žene zvláštne postavenie, neznáme ostatným civilizáciám. Kresťanstvo tento starý rímsky obyčaj „spravodlivých pohanov“ nezrušilo, ale mu dalo nový, hlboký náboženský zmysel spojený s úctou k Nepoškvrnenej Panne, Matke Božej. Predtucha antiky sa naplnila v Kristovej viere.

Ryszard Mozgol

Život v klasickom Grécku

A tak ich napadlo v Grécku vytvoriť abstraktnú bytosť, Vlasť a bolo nariadené občanovi, aby obetoval tejto abstraktnej bohyni, pri všetkom čo mu je najsvätejšie a najstrašnejšie v zákone, pri nedotknuteľnosti verejnej mienky, pri všetkom vôbec, všetky svoje radosti, svoje myšlienky, zvyky a dokonca aj vzťahy najintímnejšej a najprirodzenejšej náklonnosti a toto každodenné odriekanie bolo pri tom všetkom len skromnou obeťou oproti tej druhej povinnosti, ktorá spočívala v tom, že občan bol povinný dať na povel a bez odvrávania svoju dôstojnosť, svoj majetok i svoj život, akonáhle táto Vlasť usúdila, že je nutné to žiadať.

Mladého jednotlivca vytrhla Vlasť z domácej výchovy a v gymnasione ho vydala chlípnym chútkam vychovávateľov, ktorých si sama zvolila. Keď dospel v muža, oženila ho kedy sa jej zachcelo. Keď sa jej zachcelo, vzala mu ženu a dala ju inému, pridělila mu deti, ktoré neboli jeho alebo jeho vlastné deti sa poslali do inej rodiny, ktorá bola na vymretie, aby zachránili jej postupnosť.

Ak mal nejaký nábytok, ktorý sa vlasti nepáčil čo do tvaru, tak mu Vlasť ten pohoršlivý predmet zabavila a vlastníka za to prísne potrestala. Keď mala vaša lýra o nejakú strunu navyiac než sa vlasti páčilo, poslala vás do vyhnanstva. A nakoniec ak sa rozniesla povest', že úbohý občan takto sekírovaný vyhovoval výborne neustálym a vytrvalým vrtochom svojho nervózneho a zatrpknutého despotu (vlasti), čiže ak sa mu mohlo nie snáď dokázať, ale len myslieť, že je príliš, až veľmi príliš poctivým človekom, tu Vlasť, nemajúc už ďalej trpezlivosť, dala mu žobrácku tašku na chrbát a kázala ho vyviešť, nezbedníka nového druhu, na najbližšiu hranicu, hovoriac mu: Chod' a nech ťa už nevidím. (ostrakizmus)

Zdroj: commons.wikimedia.org

Keď sa proti takýmto strašným požiadavkám dotyčná obeť, mierne urazená, pokúsila vzpieť, trebárs len slovami, potom tu bola smrť, často s mukami, zneuctením, s úplne istou skazou celej rodiny vinníka, ktorá

súc odstrkovaná všetkými cnostnými ľuďmi pohoršenými nad zločinom, mohla sa považovať za prešťastnú ak unikla rozhorčeniu, kameňovaniu a nožom pouličných vlastencov.

Pýtame sa, či za všetky tieto veľké obete poskytovala Vlasť dostatočne skvelé odmeny? Nepochybne áno: oprávňovala dokonale každého, aby o sebe hovoril trasúc sa hrdosťou: Som Athéňan, alebo: Som Lakedaimonec, som z Arga, z Korinthu, čo boli tituly nadovšetko vážené v dosahu desiatich míľ a ktoré by boli stáli v ďalších gréckych krajoch a za istých okolností výprask alebo povraz tomu, kto by sa chcel nimi príliš chváliť. V každom prípade taký priestupok zaručoval nenávisť a opovrhnutie. A aby tieto výhody boli vrcholné, občan si nesmierne volkal aký je slobodný, pretože nebol poddaný nijakému človeku a že ak sa plazí pred niekým po zemi, že to je vlasť, pred ktorou sa klania.

Tretia a posledná výsada: ak počúval zákony nepochádzajúce z cudziny, šťastie to úplne nezávislé od vnútornej kvality zákonodarstva, vtedy toto šťastie sa nazývalo mať isonomiu a byť považovaný za neporovnateľného a nedostižného. Hľa, to sú všetky odmeny za tie obety, ktoré som ani všetky nevymenoval.

Koniec koncov slovo vlasť nebolo nič len abstrakcia. Vlasť nebola z mäsa a kostí. Nehovorila, nekráčala, nevelila jasným hlasom a keď karhala, nemohla sa ospravedlniť priamo karhanej osobe. Skúsenosť ukázala, že niet horších tyraníí než sú tie, ktoré sa prevádzkujú len pre číročistú fikciu, sú to bytosti neúprosnej prirodzenosti, nelútostné a nekonečne nehanebné vo svojej vypínavosti. Prečo? Pretože fikcie, neschopné samy bdiť nad svojimi záujmami, odovzdávajú svoju moc splnomocnencom. Títo, pretože nejednajú pre sebecko, získavajú tým právo dopúšťať sa najväčších nehorázností. Vždy sú nevinnými, akonáhle ťuknú na strunu modly, ktorej sú kňazmi.

...

Bolo dobré zachovávať manželskú vernosť? Správne povedané – nebolo to zločinom. Ale keď si niektorý manžel tak hľadel svoju manželku, že s obľubou prebýval doma a menej sa objavoval na verejných námestiach, úrad sa nad tým pozastavoval a vinníkovi hrozil poriadkový trest.

Prehliadnem metódu verejného vychovávateľstva a nezmienim sa o športovom zápelení nahých dievčat na štadiónoch a nezdôrazňujem oficiálnu radosť z telesnej krásy; koncom a cieľom toho všetkého malo byť udržiavanie žrebčínca pre ľudí dobre stavaných, pekných a statných; ale poviem, že výsledkom všetkej tejto zhovädilosti bolo vytvorenie zástupov nešťastníkov bez viery, bez poctivosti, bez hanby, bez ľudskosti, schopných všetkých hanebností, otrokov – pretože ničím iným neboli – uspôsobených k prijatiu a šíreniu všetkých ohavností.

Arthur de Gobineau

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/muz-a-zena-v-antike/>